

Erkölcök és törvénykezés Yllinorban

Szemet szemért, fogat fogért...

Mióta a világ világ, a bűnösre bűnhődés vár. Minden nép, minden állam megalkotta a saját törvényeit, s ezek betartására a lehető legnagyobb figyelmet fordítja. Persze ezek a törvények igen eltérőek, akárcsak betartásuk illetve áthágásuk megítélése. Ami az egyik helyen még csak illetlenség, az másutt halálos véték. Az adók és ajándékozási kötelezettség alól való kibújás Toron lakói között lassan művészetté válik, míg Észak rideg hercegségeiben a csalót megvetik és kiközösítik. Erigowban a házasságtörés magánügy, Erionban szórakozás, a dzsadok között azonban előkelő helyet foglal el a nyakazással végződő főbűnök között.

A kultúrák sokszínűsége, a szokások eltérő volta számtalan csapdát rejt magában: egy utazónak az életébe kerülhet, ha nem tájékozódik még jó előre, hogy ott, ahová érkezik, miféle szabályokat kell betartania.

Az írott törvények és szabályok rengetegét a szokások és az íratlan parancsolatok – kívülállók számára olykor átláthatatlan – kuszasága teszi még bonyolultabbá.

Yllinor

A Húszmilliónyi nemes hazája

Yllinor Dél-Ynev egyik legfiatalabb államalakulata. Harcos, kemény, szabadságszerető nép hozta létre, s noha a beolvadt őslakosok

számtalan szokását átvették, az alapvető szokásjog az őshazáét, Ilanorét mintázza.

Érdeemes tudni, hogy minden yllinori szabadnak születik. E fogalmat, azonban kissé másképp értelmezik Új-Ilanorban, mint bárhol másutt Yneven. Nem csupán azt jelenti, hogy nem szolgál, avagy rabszolgá, de azt is, hogy fegyverhordásra és forgatásra jogosult (és kötelezett) tagja a társadalomnak, aki származásától függetlenül bármilyen posztra pályázhat, akinek joga és kötelessége a közösség ügyeiben véleményt és akaratot nyilvánítani. Az ilanori *cva'nuir* szó, mely fordításban annyit tesz: szabad, valójában (szó szerint) azt jelenti: akinek szava van. Talán épp ezért tartják úgy, Yllinor a húszmilliónyi nemes hazája.

A szolgáltság intézményét nem ismerik, ahogy an egy tősgyökeres yllinori nem csak a röghözkötöttség fogalmát nem értené, de a szólásszabadságát sem, hisz akinek szava van, annak nem csak lehetősége a szabad véleménynyilvánítás, de kötelessége is.

Nagycsaládok és nemzettségek

Bátorság és becsület mindenek felett

Természetesen Yllinorban is vannak nagyobb hatalmú családok, olyanok, akiknek szava nagyobb súllyal esik latba, akikre a közösség jobban odafigyel. Ezt azonban legtöbbször nem a vagyon határozza meg. Miután a társadalom szigorú patriarchális alapon szerveződik, a legnagyobb tekintélynek a család (közösség) legidősebb férfitagja örvend, így aztán egy család megbecsülését szintén a családfő – a tharir – személye határozza meg. Elismerést legfőképp persze a hadi vállalkozásokban nyújtott kiemelkedő teljesítménnyel lehet szerezni, de a békésebb időkben ugyancsak értékelik a jól gazdálkodó vezetőt, s nagyra tartják az igazságos, a tradíciókat ismerő és betartó, a közösség érdekeit szem előtt tartó tharirt.

Ahhoz, hogy egy család rangosnak számítsa, több generáción át kiemelkedő képességű családfő vezetésére van szükség, s bár a tisztelet egy idő múltán már megilleti az egész családot, kihat annak minden tagjára, ha méltatlan kézbe kerül az irányítás, könnyen semmivé enyészhet.

Különös az yllinori adózás is. Miután mindenki azonos jogú tagja a társadalomnak, ezért mindenkinek a lehetőségeihez mérten, egyformán kell viselnie a terheket. Az adókat azonban nem egy egyéntől szedik, hanem a családoktól. Minden család a jövedelmének egy tizedét különíti el, amit aztán a közösség hasznára fordítanak. Yllinor úgynevezett thwunokra van osztva. Egy thwun azonban nem csak területet jelöl, hanem a benne lakó családok összességét is. Ha tehát egy család elköltözik más vidékre, attól még az eredeti thwunjához tartozik. A thwunokat a thwurir vezeti, az adott thwun legnagyobb tiszteletű családfője, ám bizonyos kérdésekben össze kell hívnia a Tharirok tanácsát, és ki kell kérnie a többi családfő véleményét. Ilyen kérdésnek számít a hadba szólítás, az adók felhasználása, a thwun területén új város alapítása, és a tharir cím öröklése.

A thwurirt a tharirok tanácsa választja meg. Ez az egyik legnagyobb tiszttség Yllinorban, hiszen a thwuryrok tanácsának véleményét a nagykirálynak, Mogorva Chei-nek is ki kell kérnie. A thwurir (fordíthatjuk nemzettségfőnek is) cím persze nem

csak a családfő megválasztását jelenti, hanem az egész családra nézve óriási tisztesség és felelősség, hiszen a thwurir jelöli ki örökösét, általában a család új, utána következő tharirját. Ezt a döntését azonban el kell fogadnia a tharirok tanácsának. Ha nem fogadják el, úgy a tanács a thwurir halála után új urat választ magának.

Az adott család tharir címének öröklése szinte névlegesen, de ugyancsak a thwurir és a tharirok tanácsa kezében van. A tharir kijelöli örökösét, aki általában a legidősebb egyenesági férfi leszármazottja, néha azonban más férfiági rokont választ – ha alkalmasabbnak ítéli a család vezetésére –, majd döntését a thwurir elé terjeszti. A nemzettségfő a tharirok tanácsának jóváhagyásával elfogadja az előterjesztését, és ezt azzal nyilvánítja ki, hogy a legközelebbi tanácskozással, már az új tharirt hívja meg. Ez általában formalitás szokott lenni, a tényleges öröklésbe csupán akkor szólnak bele, ha a jelölt becsületessége bizonyíthatóan kívánni valót hagy maga után, vagy ha a jelölt nem a legidősebb egyenesági férfi rokon, és az szót emel a döntés ellen.

Olykor az is előfordul, hogy a családfőnek nincs közeli férfirokona, ilyenkor a thwurir a tanáccsal egyetértésben jelöli ki az új családfőt. A házasságok különösebben nem bonyolítják a helyzetet, a férjhez ment asszonyok a férj családjába tartoznak a frigy megkötése után.

Bíraskodás Yllinorban

A büntetés száműzetés vagy halál

A bíraskodás ugyancsak a családfők, illetve a nemzettségfők hatáskörébe tartozik. Mindazon bűnök felett, melyeket a nagycsaládon belül követnek el, a tharir mond ítéletet, míg a főbenjáró vétségek és a nemzettségen belüli gonosztettek megítélése a thwurir feladata. Ha a bűnt elkövető és az áldozat külön nemzettségbe tartozik, úgy az áldozat thwunjának feje ítélezik, a különösen vitatott kérdésekben azonban a Thwuryrok tanácsa jár el.

Tolvajláson ritkán kapnak yllinorit, mert nem csak a törvénykezés bünteti igen

szigorúan, de a közösség is teljes megvetéssel és kirekesztéssel sújtja a tolvajt. Egy yllinori sosem nyomoroghat, s ha a sorscsapások miatt mégsem lenne mit ennie, úgy a családfőnek kötelessége gondoskodnia arról, hogy ne lásson szükségét – erre a befolyt adókból kell a tharirnak áldoznia. Ha egy yllinorit tolvajlásra kapnak, és az élelmet lopott, úgy először a családfő felelősségét vizsgálják meg. Amennyiben bebizonyosodik, hogy a szerencsétlen tényleg a megélhetése híján folyamodott a lopáshoz, úgy a tharirt vonják felelősségre: letaszítják tisztéről, majd száműzik. Az a családfő, aki hagyja, hogy a családjának egy tagja az éhezés miatt becstelenséget kövessen el, nem méltó a thariri címre, de lelketlensége okán nem élhet Yllinorban sem. Ebben az esetben a tolvajt nem büntetik meg, azonban a család megvetése egy életen át kíséri: a becstelenségre nincs mentség, ha volt olyan büszke, hogy ne könyörögjön a nemzetségi tanács előtt, vállalta volna fel büszkeségének minden következményét (akár az éhenhalást is!)

Más a helyzet, ha a tolvaj értéktárgyat tulajdonít el. Ez esetben a vétkét semmi nem mentheti, büntetése botozás, megbélyegzés, teljes vagyonekzolás és száműzetés. A megbélyegzett bűnözőket nem tűri meg egyetlen közösség sem, elvesztik jogukat a szólásra, és a fegyverforgatásra is. Előttük csupán három lehetőség nyílik.

Amennyiben vissza kívánják szerezni becsületüket, a Fekete Határra kell költözniük. Az itt található ércbányákban dolgozva munkát és szegényes megélhetést találnak, s közben reménykedhetnek, hogy kráni portyázók támadnak a lakhelyükül szolgáló bányavárosra. A bányák védelmét – akárcsak az egész Fekete Határét természetesen reguláris csapatok látják el, azonban gyakorta napokig tart, amíg a felmentő seregek megérkeznek. Ez idő alatt, a sokszoros túlerővel szemben, csupán a bányákban dolgozók harcolnak, rendes fegyver nélkül, csupán munkaeszközeiket használva. A küzdelem az esetek

többségében kilátástalan, a kitaszított yllinoriak mégis az utolsó leheletükig harcolnak: ha hősi halált halnak, legalább feleségüket és gyermekeiket visszafogadja családjuk, ha életben maradnak, ők maguk is megszabadulnak a szégyentől, becstelenül visszanyerve hazatérhetnek. Ezt a lehetőséget általában férfiak választják.

A magányos bűnözők egy része inkább külhonban próbál szerencsét: karavánkísérőnek, zsoldosnak állnak Délvidék urai szolgálatába. Ők azok, akik sosem térnek vissza Yllinorba, mert tudják, bűnük nem évül el, de mindvégig keserű nosztalgiával gondolnak a szülőhazájukra, és szégyenük egész életükben mardossa őket.

A legelkeseredettebb, legmegátalkodottabb bűnözők azonban – ahogyan Ynev számtalan egyéb vidékén – rablóbandákba, szabadcsapatokba tömörülnek. Ezek a bandák csak a legritkább esetben merészkednek Yllinor területére: nem csak Mogorva Chei határvadász csapatai vadásznak rájuk, de felbukkanásuk esetén a thwun minden fegyverforgatója felkerekedik, hogy véget vessen garázdálkodásuknak. Éppen ezért a rablók inkább választják a Déli Városállamok területeit, a gyéren lakott pusztaságokat átszelő kereskedelmi útvonalakat. Ha mégis kézre kerülnek, és nem sikerül gyors halált halniuk a csatában, úgy bitófán végzik – kivégzésükre egyaránt parancsot adhat a thwunok hadinépét vezető tharir, vagy a határvadász egységek irányítója.

Ugyancsak halálbüntetés terheli a száműzetésből hazaszökőket is. Ráadásul a szégyenbélyeg eltüntetésére csupán Arel papjai képesek, és a bűnösnek sokáig kell keresgélennie, míg talál egyet a Sólomasszony felszenteltjei közül, aki hajlandó érvényes ítélet nélkül elvégezni a szertartást. Persze Ynev nagy, érdekes hazugságokkal, megható történettel és sok pénzzel minden elképzelhető.

A fentiekből kiviláglik, hogy Yllinorban nincsenek tolvajklánok. Más javainak elvétel olyan bűn, ami felett egyetlen cva'nuir sem huny szemet, ezért a tolvajt, rablót nemcsak a rend őrei üldözik, hanem minden yllinori.

Ra'kayhassi

A szent vérbosszú

Bűnesetek jelentős részét a vérbosszúk képezik. A vérbosszú – az ilanori nyelvben: ra'kayhassi – ugyan szigorúan tiltott dolognak számít a törvények értelmében, az yllinori társadalom azonban nemcsak elfogadhatónak tartja, hanem olykor megköveteli, s az veszíti el becsületét, aki nem hajtja végre.

A törvények szerint minden gonosztett felett a család- illetve a nemzetségfőknek kell ítélkeznie, s csak utána hajtható végre az ítélet. Ennek a betartása azonban komoly nehézségekbe ütközik.

A gyilkosság büntetése minden esetben halál. Ha viszont bizonyíthatóan gondatlanságból követték el, úgy a bírák felmenthetik a gyanúsítottat. Az ilyen felmentő ítélet azonban nem fogadható el az áldozat szűkebb családjá számára. Ezért szinte bizonyos, hogy a felmentés után az áldozat közeli férfirokonai ra'kayhassi-t fogadnak, és nem nyugszanak, míg a gyilkoson be nem végezték a bosszújukat. Utána pedig nem marad más számukra, mint hogy egyikük magára vállalja a tettet. Ez ugyan egyenlő a halálos ítélettel, de az yllinori igazságszolgáltatás ilyen esetekben nem siet, néhány nap haladékot ad, hogy a vérbosszút elkövető, az önkéntes száműzetést vállalva, a külvilágba szökjön.

Ugyancsak vérbosszúra adhat okot, egy nő meggyalázása – ezt a törvények heréléssel és száműzetéssel büntetik.

Különösnek tűnhet, de ra'kayhassi-t leggyakrabban a házasságtörés miatt hirdetnek. Noha Mogorva Chei törvényei a hűtlenséget nem tekintik bűncselekménynek, azonban a társadalom erről másként (némiképp különösen) vélekedik.

A házasság talán az egyik legszentebb, legfontosabb dolog egy yllinori szemében. Felbontani nem lehet, egy életre (csak szerelemből) kötik – és ez nem üres frázis. Egyetlen yllinori sem sietteti vagy kapkodja el, hiszen döntése egy egész életre szól. A frigy ráadásul nem bomlik fel az egyik fél halálával, az özvegyek özvegyek maradnak, nem házasodhatnak újra. Éppen ezért, ha elhagyják egymást, egy életre kirekesztik magukat a családi

élet lehetőségéből. Nem csoda hát, hogy Yllinor lakói szemében a hűség mindenk felett áll, megszegése egyenértékű a gyilkossággal.

A házasságtörés tettese minden esetben a csábító fél. Ha egy feleség válik hűtlenné, a szeretőjére mondanak ra'kayhassi-t, és a férj akár az élete árán is végrehajtja. Az indoklása igen egyszerű: a csábító minden bizonnal tudta, hogy a nő házasságban él, ha ennek ellenére sem tudott uralkodni magán, lakoljon halállal. Ugyanez a helyzet, ha a férj válik hűtlenné, akkor a feleség ragad fegyvert, hogy bosszút álljon a csábító nőn.

A csábító kifejezés persze nem feltétlenül a kezdeményezőt illeti, hanem mindig azt a felet, aki nem házasságban él. Az yllinoriak ugyanis elvárják, hogy egy egyedülálló minden körülmények között tartózkodjon a házasságban élőkötől.

Különös módon a hűtlenség csak akkor úszható meg vérbosszú nélkül, ha a szerető is házasságban él. Persze ilyenkor is azonnal véget vetnek a kapcsolatnak, amint fény derül rá, ám ez esetben a gyilkos párviadalok elmaradnak. A felek a tharir elé viszik az ügyet, aki dönt, melyik párnak (és szűk családjának) kell elhagynia a család területét, és kell elköltöznie egy messzi thwunba.

A fentiek korántsem nyújtanak teljes képet Yllinor törvényeiről és szokásairól, azonban mégis jól példázzák, milyen erkölcsiség uralkodik Új-Ilanor lakói között. A bátorságnál és önfeláldozásnál talán csak a becsület és a hűség a fontosabb. Ferde szándékkal, bűnös célokkal érdemesebb a kontinens más országaiba utazni, hisz Mogorva Chei népe bünt nem tűr megtorlatlanul.

Biztosíték erre húszmillió cva'nuir, akiknek nemcsak szava, de éles kardja is van.

1998.06.

Szerző: Novák Csanád

Forrás: Rúna magazin IV.évf./3.szám

Szerkesztette: Magyar Gergely